

THE 3rd VIETNAM SCHOOL OF BIOLOGY (VSOB-3)

Bioinformatic Analysis For Bulk RNAseq Data

December 06th-08th, 2024, ICISE, Quy Nhon, Vietnam

RNA-seq: Upstream Analysis

Giảng viên:

TS. Trần Thị Thanh Tâm

TS. Đỗ Hoàng Đăng Khoa

Nội dung

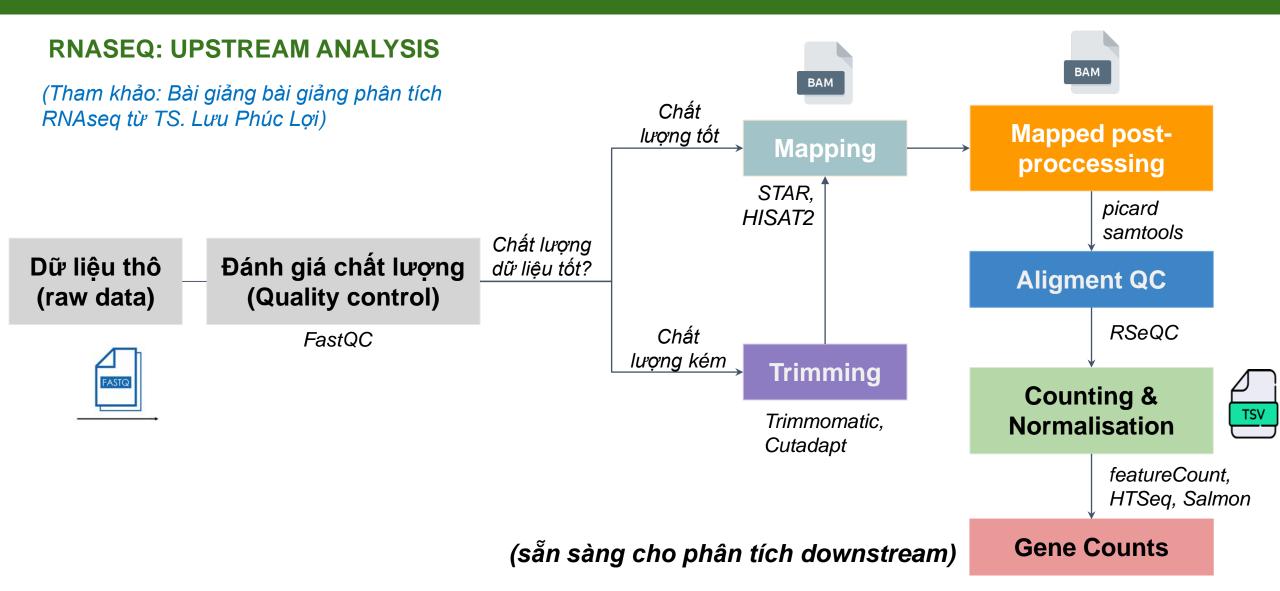
- Đánh giá chất lượng dữ liệu (Quality control)
- Tinh sạch dữ liệu (*Trimming*)
- So sánh dữ liệu giải trình tự với bộ gen tham chiếu (*Mapping*)
- Mapped post-proccessing
- Aligment QC

Quy trình phân tích dữ liệu

1. Dữ liệu giải trình tự

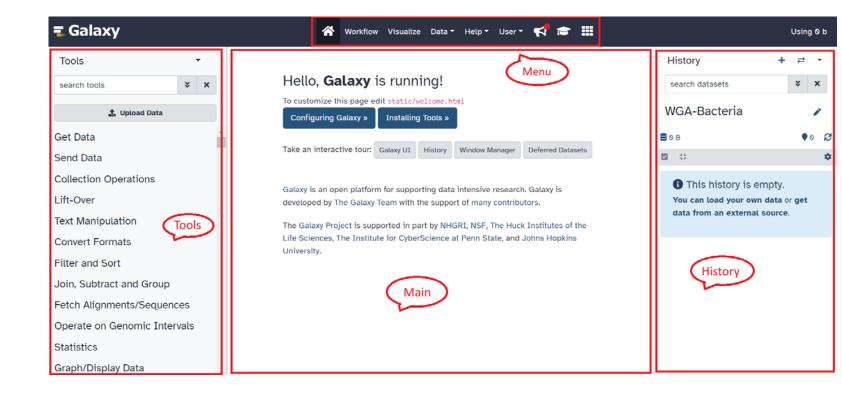
Phân tích dữ liệu với Galaxy

• Đăng nhập & tạo tài khoản tại mục "Log in or Register" trên Galaxy web server tại Úc

https://usegalaxy.org.au/join-training/vsob3/

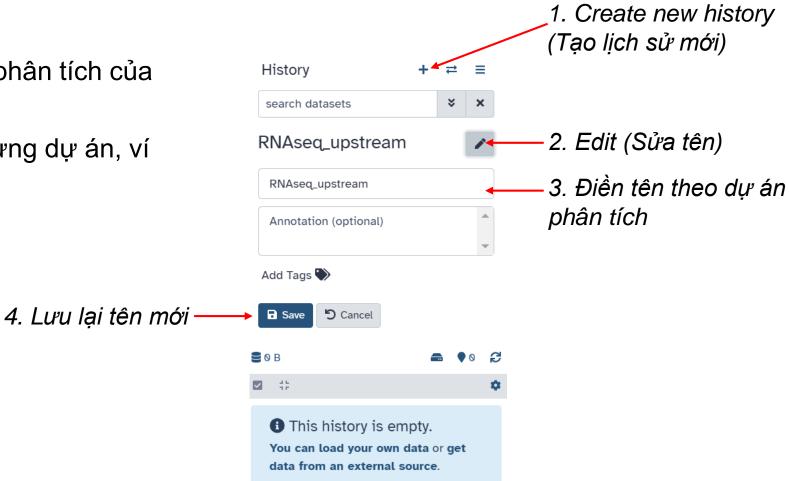
Giao diện của Galaxy gồm 4 panels:

- Tools: Liệt kê tất cả các công cụ, phần mềm
- Main: hiển thị các phân tích và các kết quả phân tích.
- History: lưu trữ lịch sử phân tích của bạn.
- Menu: gồm các tabs khác nhau Workflow, Data, Help

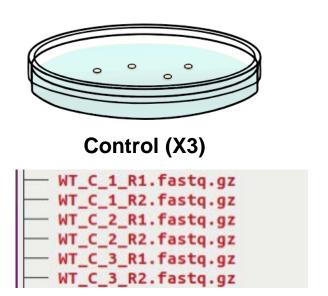
Tạo lịch sử theo từng dự án phân tích

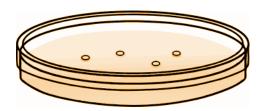
- Tại mục History: lưu trữ lịch sử phân tích của bạn.
- Tạo lịch sử mới -> đặt tên theo từng dự án, ví dụ: RNAseq_upstream

Dữ liệu thực hành

Comparative gene expression profiling analysis of RNA-seq data for *S. cerevisiae* cells treated with edelfosine for 60 minutes (https://www.ncbi.nlm.nih.gov/geo/query/acc.cgi?acc=GSE227381)

Edelfosine treatment (X3)

```
    WT_E_1_R1.fastq.gz
    WT_E_1_R2.fastq.gz
    WT_E_2_R1.fastq.gz
    WT_E_2_R2.fastq.gz
    WT_E_3_R1.fastq.gz
    WT_E_3_R2.fastq.gz
```

- Mỗi mẫu gồm 2 files dữ liệu giải trình tự từ chiều xuôi và chiều ngược (R1 & R2)
- Dữ liệu được lưu dưới dạng **Fastq** file bao gồm cả điểm chất lượng (quality score) và trình tự nucleotide

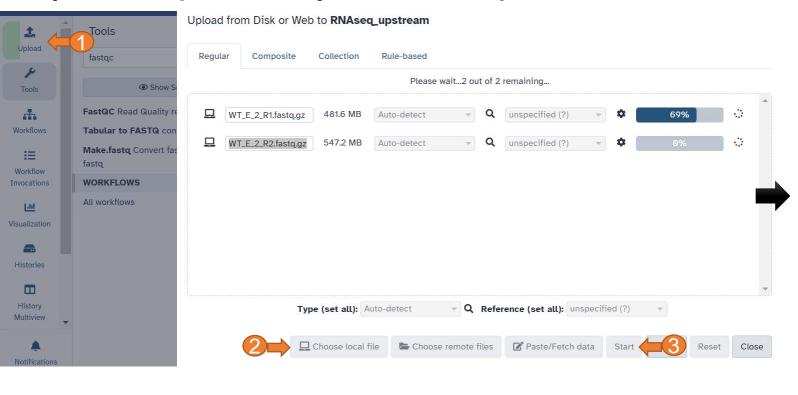
Upload dữ liệu lên Galaxy server

1. Download dữ liệu giải trình tự, link download:

https://drive.google.com/drive/folders/14k-lzmrjOdmzaA2a6vyQZwnoL6i_ABEa?usp=sharing

Chọn 1 cặp dữ liệu từ 1 mẫu (v.d. WT_E_2_R1_fastq_gz.gz& WT_E_2_R2_fastq_gz.gz)

2. Upload dữ liệu lên Galaxy server: Click Upload -> Choose local file: chọn file upload -> Start -> Close

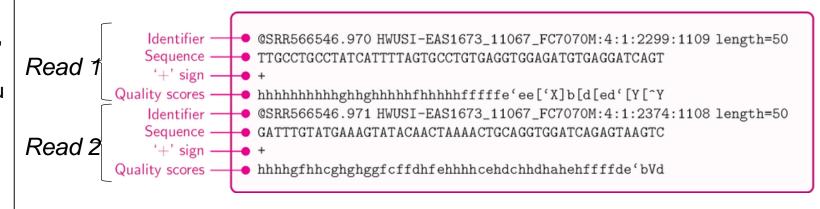
- Quan sát định dạng file dữ liệu
- Loại file: Fastq

Dữ liệu thô (Raw data)

- Dữ liệu giải trình tự Illumina dạng paired-end gồm dữ liệu mồi xuôi và dữ liệu từ mồi ngược
- Định dạng tệp là FASTQ (chứa trình tự DNA và điểm chất lượng (quality score)) cho mỗi nucleotide.

Mỗi đoạn đọc gồm 4 dòng

- Định danh: Tên đoạn trình tự bắt đầu "@"
- 2. Trình tự nucleotide: chứa trình tự thu được sau giải trình tự
- 3. "+": Phân cách trình tự và chất lượng
- 4. Điểm chất lượng (theo bảng mã ASCII)

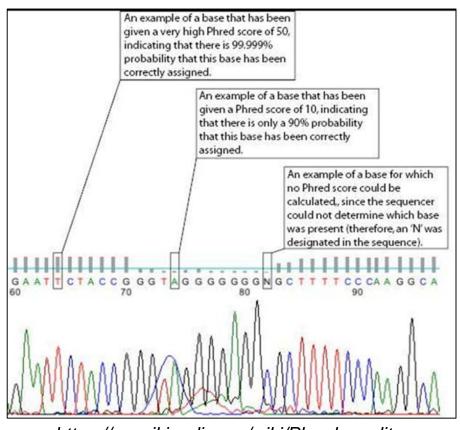
Điểm chất lượng (Phred quality score)

Điểm chất lượng (Phred quality score) là một giá trị số nguyên đại diện cho xác suất ước tính của lỗi của nucleotide

$Q = -10 \log_{10} P$		$P = 10^{\frac{-Q}{10}}$
-----------------------	--	--------------------------

Phred Quality Score	Probability of incorrect base call	Base call accuracy
10	1 in 10	90%
20	1 in 100	99%
30	1 in 1000	99.9%
40	1 in 10000	99.99%
50	1 in 100000	99.999%

Ví dụ: Điểm chất lượng (Quality Score) = 30 tương đương với độ chính xác 99.9%

https://en.wikipedia.org/wiki/Phred_quality_score

Điểm chất lượng (Phred quality score)

Điểm chất lượng là giá trị số nguyên được chuyển đổi sang dạng 1 kí tự với bảng mã ASCII

Q	P_error	ASCII	Q	P_error	ASCII	Q	P_error	ASCII	Q	P_error	ASCII
0	1.00000	33 !	11	0.07943	44 ,	22	0.00631	55 7	33	0.00050	66 B
1	0.79433	34 "	12	0.06310	45 -	23	0.00501	56 8	34	0.00040	67 C
2	0.63096	35 #	13	0.05012	46 .	24	0.00398	57 9	35	0.00032	68 D
3	0.50119	36 \$	14	0.03981	47 /	25	0.00316	58 :	36	0.00025	69 E
4	0.39811	37 %	15	0.03162	48 0	26	0.00251	59;	37	0.00020	70 F
5	0.31623	38 &	16	0.02512	49 1	27	0.00200	60 <	38	0.00016	71 G
6	0.25119	39 '	17	0.01995	50 2	28	0.00158	61 =	39	0.00013	72 H
7	0.19953	40 (18	0.01585	51 3	29	0.00126	62 >	40	0.00010	73 I
8	0.15849	41)	19	0.01259	52 4	30	0.00100	63 ?	41	0.00008	74 J
9	0.12589	42 *	20	0.01000	53 5	31	0.00079	64 @	42	0.00006	75 K
10	0.10000	43 +	21	0.00794	54 6	32	0.00063	65 A			

2. Đánh giá chất lượng dữ liệu giải trình tự (Quality control)

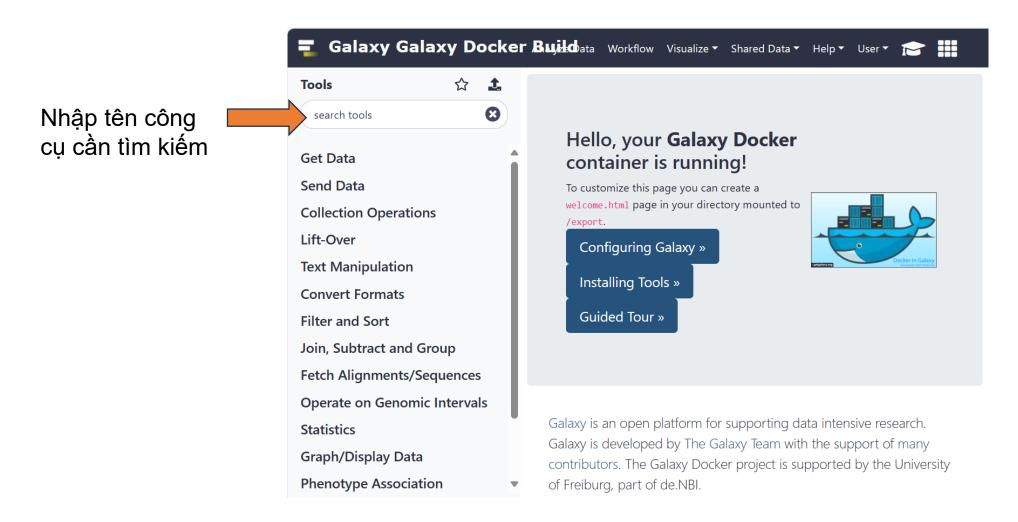

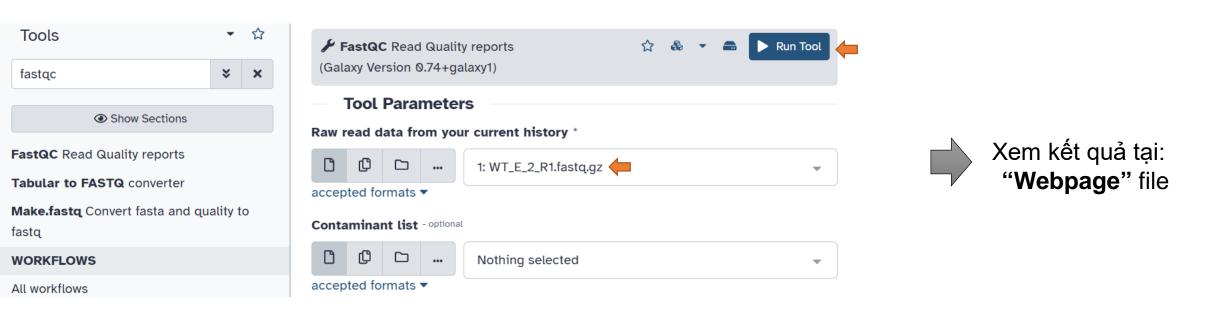

FastQC: Đánh giá chất lượng giải trình tự

Thực hành đánh giá chất lượng giải trình tự với FastQC

- Lựa chọn công cụ: FastQC
- Trong mục Raw read data from your current history chọn Single dataset → Chọn file dữ liệu fastq -> Run Tool
- Thực hiện đối với cả file dữ liệu forward read và reverse read

Thống kê cơ bản (Basic Statistics)

Bảng tổng quan về dữ liệu:

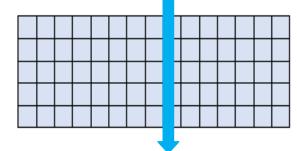
- Tên tập dữ liệu
- Định dạng dữ liệu
- Máy giải trình tự
- Số lượng đoạn trình tự
- Số trình tự có chất lượng thấp
- Độ dài các đoạn trình tự
- Tỷ lệ % GC

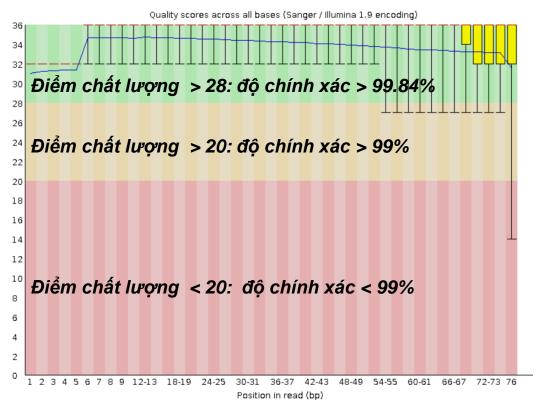
Measure	Value			
Filename	WT_E_2_R1_fastq_gz.gz			
File type	Conventional base calls			
Encoding	Sanger / Illumina 1.9			
Total Sequences	10391006			
Total Bases	783.2 Mbp			
Sequences flagged as poor quality	0			
Sequence length	35-76			
%GC	41			

Kết quả từ FastQC (Webpage file)

Chất lượng trình tự theo đơn vị base (Per base sequence quality)

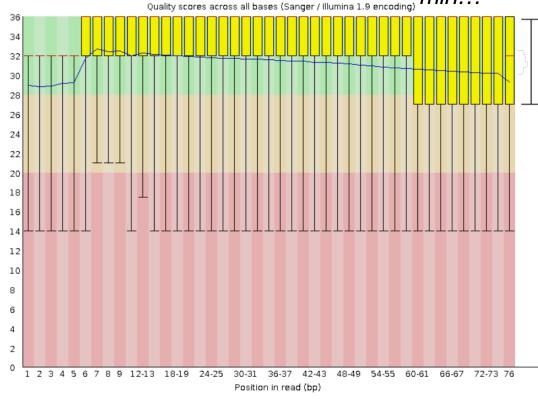

R1: WT E 2 R1 fastg gz.gz

Per base sequence quality

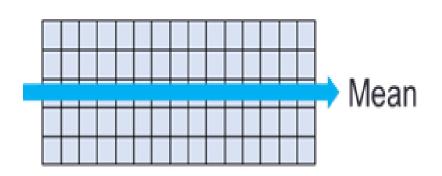
Mean, median, max,

IQR: tứ phân vị thứ nhất (Q1) -> tứ phân vị thứ 3 (Q3)

- Đường "màu xanh": Trung bình điểm chất lượng
- Đường "màu đỏ": Trung vị điểm chất lượng

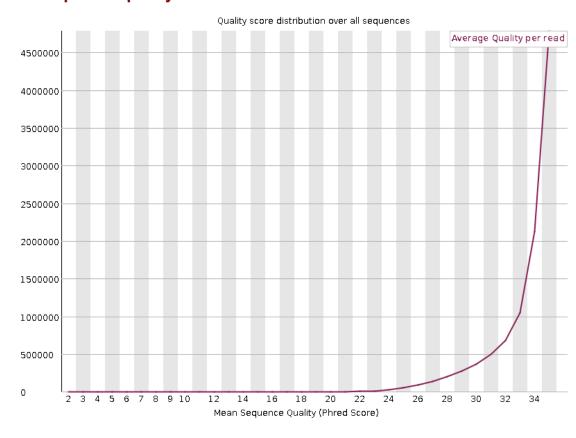
R2: WT_E_2_R2_fastq_gz.gz

Chất lượng trình tự trung bình (Per sequence quality scores)

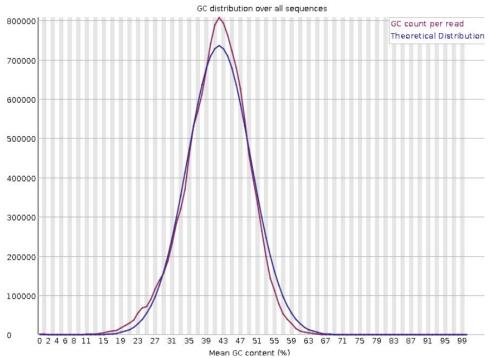
- Đánh giá điểm chất lượng (QC) trung bình của mỗi đoạn đọc (reads).
- Chất lượng thấp nhất -> Cao nhất, v.d. QC=17 -> 35
- Đại đa số trình tự có chất lượng trung bình rất cao, v.d.
 35

Per sequence quality scores

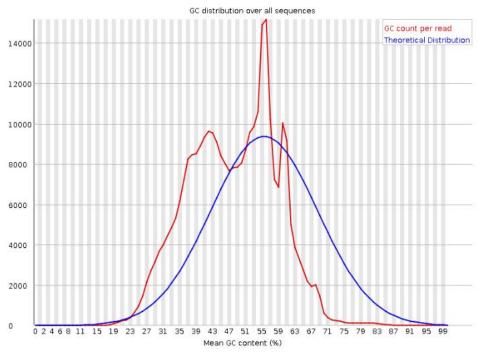
Tỷ lệ GC (Per sequence GC content)

Per sequence GC content

Tỷ lệ GC phân bố theo phân phối chuẩn (dạng quả chuông)

Per sequence GC content

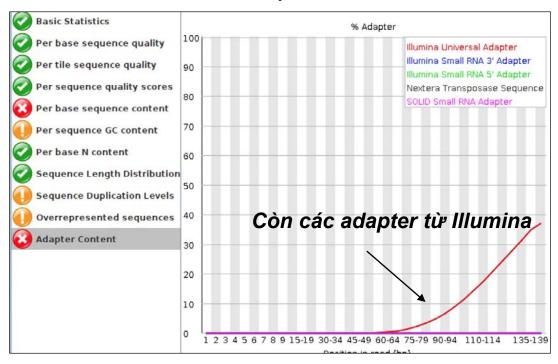

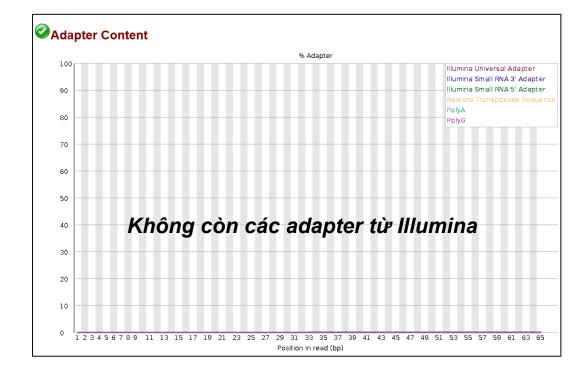
Tỷ lệ GC phân bố tạo thành các các đỉnh nhọn

→ có thể bị nhiễm hoặc gen được biểu hiện quá mức.

Adapter content

- Dữ liệu có bao gồm trình tự adapter không?
- Nếu có --> Cần tinh sạch

Câu hỏi:

- 1. Bạn đánh giá chất lượng dữ liệu giải trình tự của thí nghiệm này như thế nào? (Tốt hay Kém? Chỉ số đánh giá)
- 2. Chất lượng dữ liệu có giống nhau giữa dữ liệu từ mồi xuôi và mồi ngược?

3. Tinh sạch dữ liệu (Trimming)

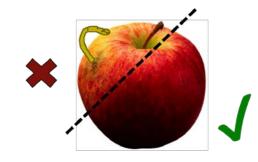

Tinh sạch dữ liệu (option)

Loại bỏ các nucleotide với điểm chất lượng thấp, ví dụ: < 20 tương ứng với độ chính xác < 99%

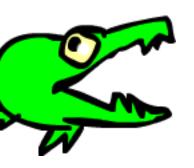

Tiêu chí

- Độ dài các đoạn trình tự
- Chất lượng trình tự
- Tỷ lệ N (trình tự không biết rõ) trên các đoạn trình tự

Công cụ

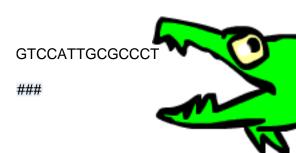
• Trimmomatics: Phần mềm được phát triển dành riêng cho xử lý dữ liệu của Illumina.

2

36

2

Thực hành tinh sạch dữ liệu

Công cụ: Trimmomatic

Input: paired-end (two separate input files)

Trimmomatic Operation:

1: SLIDNGWINDOW

Numer of base to average across: 4

Average quality required: 20

→ loại bỏ slide (4bp) có chất lượng trung bình < 20

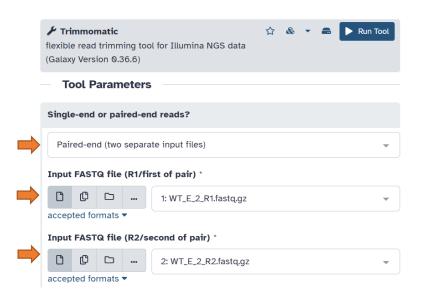
2: MINLEN

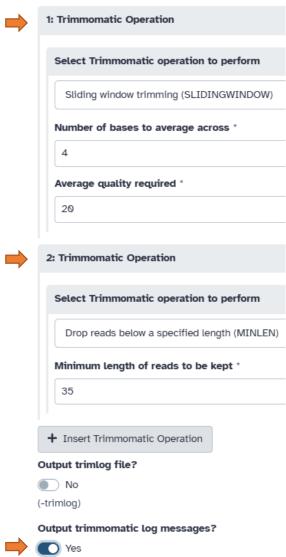
Minimum length of read to be kept:

Ví dụ: 35 → loại bỏ tất cả tình tự < 35 bp

Output trim log messages: Yes

Lưu ý: Khi phát hiện dữ liệu có trình tự adapter ở bước FastQC có thể sử dụng **Perform initial ILLUMINACLIP step? Yes**

Trimmomatic Operation

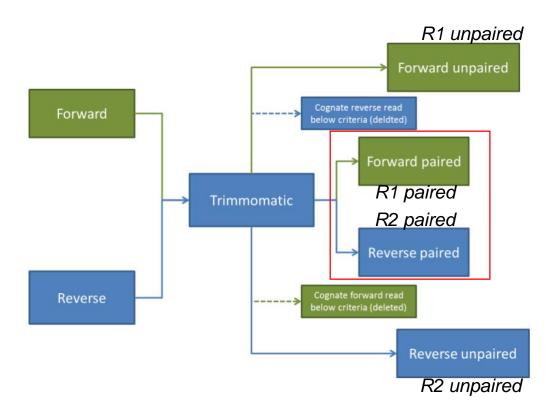
Kết quả chạy Trimmomatic từ dữ liệu paired-end data

Gồm 5 files:

- R1 paired, R2 paired: Là hai tập dữ liệu fastq chất lượng tốt, paired.
- R1 unpaired, R2 unpaired: Là hai tập fastq loại ra vì không tìm thấy paired-end.
- Log file: thông tin đã chạy: Bao nhiêu read được giữ lại?

```
Picked up _JAVA_OPTIONS: -Xmx7G -Xms1G
TrimmomaticPE: Started with arguments:
   -threads 2 fastq_r1.fastqsanger.gz fastq_r2.fastqsanger.gz
fastq_out_r1_paired.fastqsanger.gz fastq_out_r1_unpaired.fastqsanger.gz
fastq_out_r2_paired.fastqsanger.gz fastq_out_r2_unpaired.fastqsanger.gz
SLIDINGWINDOW:4:20 MINLEN:35
Quality encoding detected as phred33
Input Read Pairs: 10391006 Both Surviving: 7505663 (72.23%) Forward Only
Surviving: 2229691 (21.46%) Reverse Only Surviving: 163802 (1.58%)
Dropped: 491850 (4.73%)
TrimmomaticPE: Completed successfully

Ví du: WT E 2
```


Câu hỏi:

So sánh dữ liệu giải trình tự của thí nghiệm trước và sau khi được tinh sạch

- Chiều dài đoạn giải trình tự
- Điểm chất lượng
- Phần trăm số trình tự (reads) còn lại sau khi tinh sạch

Gợi ý: Chạy FastQC cho mẫu sau khi tinh sạch và so sánh kết quả kết quả FastQC trước và sau khi tinh sạch

4. So sánh dữ liệu giải trình tự với bộ gen tham chiếu (Mapping)

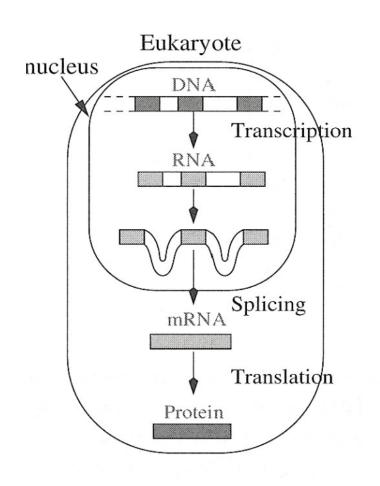

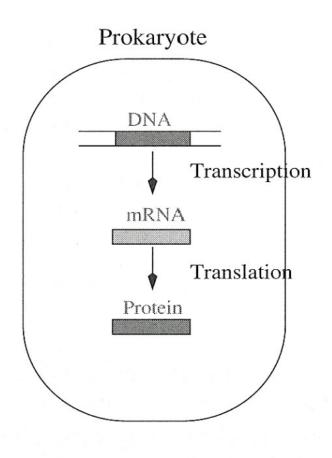

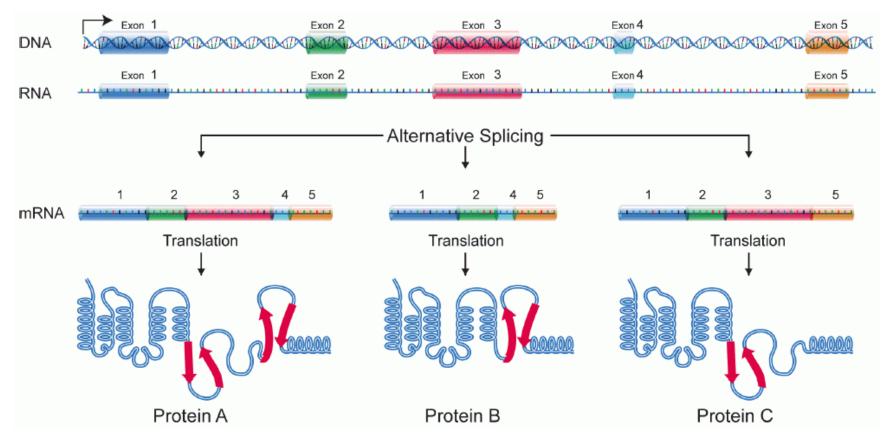

Sự khác biệt phiên mã ở nhân sơ và nhân thực

Cắt nối RNA (Alternative splicing)

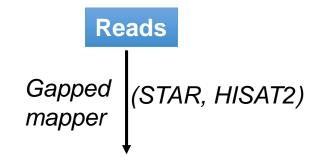

1 gene

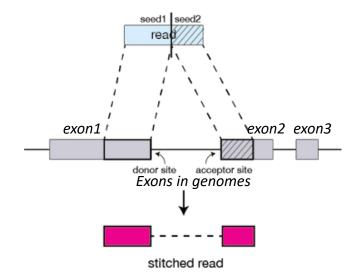
- => Nhiều bản phiên mã (các cách ghép nối khác nhau)
- => Nhiều proteins (với chức năng khác nhau)

Chiến lược mapping

a. Genome mapping

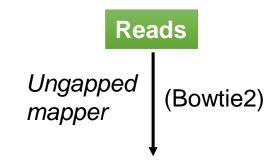
Mapping to genome

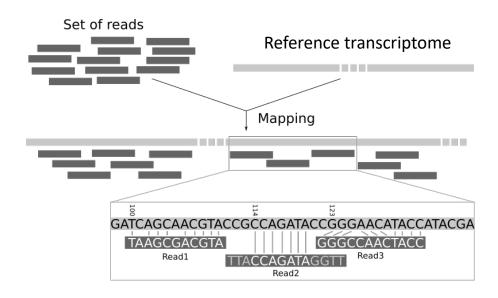
Mapping

with STAR

b. Transcriptome mapping

Mapping to transcriptome

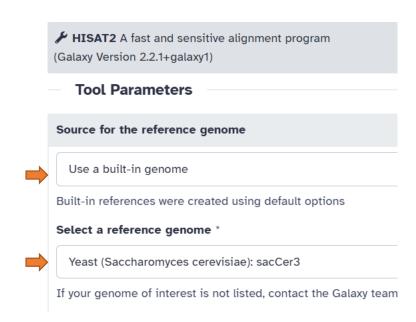

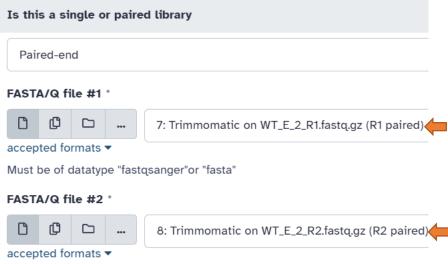
4.1. Thực hành mapping với HISAT2

- Source for the reference genome: Use a built-in genome "Select a reference genome": chọn bộ gen tham chiếu, vd. sacCer3
- Is this a single or paired library: Pair-end
 Lựa chọn dữ liệu đã tinh sạch hoặc dữ liệu thô (nếu không trimming): R1 paired và R2 paired
- Summary Options:

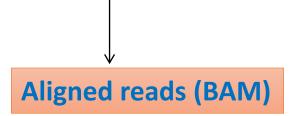
"Output alignment summary in a more machine-friendly style.": Yes "Print alignment summary to a file.": Yes

Kết quả chạy HISAT2

Kết quả so sánh

QHD VN:1.5 SO:coordinate Header section @SQ SN:ref LN:45 39 TTAGATAAAGGATACTG . 7 30 8M2I4M1D3M r001 r002 9 30 3S6M1P1I4M * O AAAAGATAAGGATA * SA:Z:ref,29,-,6H5M,17,0; r003 0 ref 9 30 5S6M O GCCTAAGCTAA Alignment 0 ref 16 30 6M14N5M section O ATAGCTTCAGC r003 2064 ref 29 17 6H5M O TAGGC SA:Z:ref,9,+,5S6M,30,1; r001 147 ref 37 30 9M = 7 -39 CAGCGGCAT * NM:1:1 Optional fields in the format of TAG:TYPE:VALUE QUAL; read quality; * meaning such information is not available SEQ: read sequence TLEN: the number of bases covered by the reads from the same fragment. Plus/minus means the current read is the leftmost/rightmost read. E.g. compare first and last lines. PNEXT: Position of the primary alignment of the NEXT read in the template. Set as 0 when the information is unavailable. It corresponds to POS column. RNEXT: reference sequence name of the primary alignment of the NEXT read. For paired-end sequencing, NEXT read is the paired read, corresponding to the RNAME column. CIGAR: summary of alignment, e.g. insertion, deletion MAPQ: mapping quality POS: 1-based position RNAME: reference sequence name, e.g. chromosome/transcript id FLAG: indicates alignment information about the read, e.g. paired, aligned, etc.

Mapping summary

Tổng kết % reads mapped với bộ gen tham chiếu

```
HISAT2 summary stats:
Total pairs: 7505663

Aligned concordantly or discordantly 0 time: 167883 (2.24%)
Aligned concordantly 1 time: 7095046 (94.53%)
Aligned concordantly 1 times: 235845 (3.14%)
Aligned discordantly 1 time: 6889 (0.09%)

Total unpaired reads: 335766
Aligned 0 time: 270019 (80.42%)
Aligned 1 time: 61793 (18.40%)
Aligned >1 times: 3954 (1.18%)

Overall alignment rate: 98.20%
```

4.2. Thực hành mapping với STAR Aligner

a. Download GFT file cho bộ gen tham chiếu

- Tìm bộ gen của loài quan tâm tại Ensembl, NCBI genome, hoặc UCSC Genome Browser
- Download GTF (Gene transfer format) file: lưu trữ thông tin về cấu trúc gen
- Upload GTF file lên Galaxy server

Ví dụ: Tìm GFT file cho Saccharomyces cerevisiae sacCer3

- ✓ Link download: https://hgdownload.soe.ucsc.edu/goldenPath/sacCer3/bigZips/genes/
- ✓ File: sacCer3.ensGene.gtf.gz

b. Mapping với RNA STAR (Galaxy)

Single-end or paired-end reads: paired-end (as individual datasets)

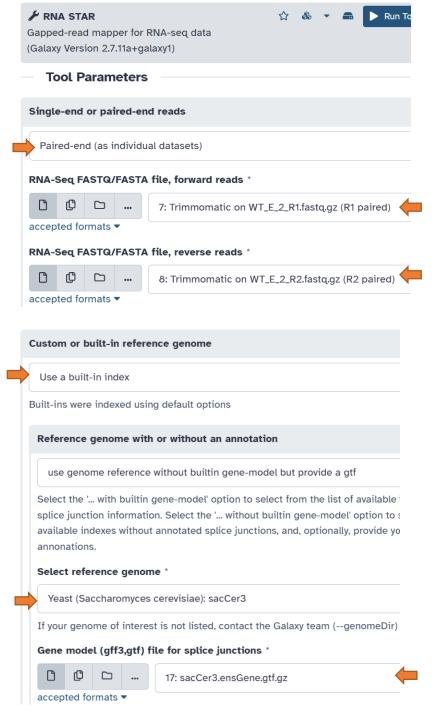
Lựa chọn dữ liệu đã tinh sạch hoặc dữ liệu thô (nếu không trimming):

R1 paired và R2 paired

Custom or built-in reference genome: Use a built-in index

- "Reference genome with or without an annotation": use genome reference without builtin gene-model but provide a gtf
- "Select reference genome": Yeast (Saccharomyces cerevisiae)
- "Gene model (gff3,gtf) file for splice junctions": chon file đã upload sacCer3.ensGene.gtf.gz
- ➤ "Length of the genomic sequence around annotated junctions": 75 (This parameter should be length of reads 1, see FASTQC result)
- "Per gene/transcript output": Per gene read counts (GeneCounts)

Compute coverage: Yes in bedgraph format

Câu hỏi:

So sánh kết quả chạy mapping từ HISAT2 và RNA STAR:

- Tỷ lệ phần trăm các đoạn đọc được mapped 1 lần với bộ gen tham chiếu
- Tỷ lệ phần trăm các đoạn đọc được mapped > 1
 lần với bộ gen tham chiếu
- Tỷ lệ phần trăm các đoạn đọc không map với bộ gen tham chiếu

HISAT2 log file

```
HISAT2 summary stats:

Total pairs: 7505663

Aligned concordantly or discordantly 0 time: 167883 (2.24%)

Aligned concordantly 1 time: 7095046 (94.53%)

Aligned concordantly >1 times: 235845 (3.14%)

Aligned discordantly 1 time: 6889 (0.09%)

Total unpaired reads: 335766

Aligned 0 time: 270019 (80.42%)

Aligned 1 time: 61793 (18.40%)

Aligned >1 times: 3954 (1.18%)

Overall alignment rate: 98.20%
```

RNA STAR log file

```
Started job on
                                                      Nov 18 11:02:19
                           Started mapping on
                                                      Nov 18 11:03:20
                                  Finished on
                                                      Nov 18 11:04:36
    Mapping speed, Million of reads per hour
                                                      355.53
                       Number of input reads
                                                      7505663
                    Average input read length
                                                      144
                                  UNIQUE READS:
                 Uniquely mapped reads number
                                                      7138333
                      Uniquely mapped reads %
                                                      95.11%
                       Average mapped length
                                                      143.99
                     Number of splices: Total
                                                      96538
         Number of splices: Annotated (sjdb)
                                                      87363
                     Number of splices: GT/AG
                                                      94391
                    Number of splices: GC/AG
                                                      487
                    Number of splices: AT/AC
            Number of splices: Non-canonical
                                                      1651
                    Mismatch rate per base, %
                                                      0.17%
                      Deletion rate per base
                                                      0.01%
                      Deletion average length
                                                      1.34
                      Insertion rate per base
                                                      0.00%
                     Insertion average length
                                                      1.10
                          MULTI-MAPPING READS:
     Number of reads mapped to multiple loci
                                                      210168
          % of reads mapped to multiple loci
                                                      2.80%
     Number of reads mapped to too many loci
                                                      45076
          % of reads mapped to too many loci
                                                      0.60%
                               UNMAPPED READS:
Number of reads unmapped: too many mismatches
    % of reads unmapped: too many mismatches
                                                      0.00%
         Number of reads unmapped: too short
                                                      110911
              % of reads unmapped: too short
                                                      1.48%
              Number of reads unmapped: other
                                                      1175
                   % of reads unmapped: other
                                                      0.02%
                                CHIMERIC READS:
                     Number of chimeric reads
                          % of chimeric reads
                                                      0.00%
```


We are happy to help you!

Dữ liệu chạy thử (Share History/Galaxy):

https://usegalaxy.org.au/u/tam-tran/h/rnasequpstreamtest